

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОМУНІКАТИВНИХ ДІЙ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 2 КЛАСУ ЗА ПІДРУЧНИКОМ «ONCE UPON A BOOK»: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

В. Г. Редько,

доктор педагогічних наук,
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: labredko@ukr.net;

В. В. Ніколаєнко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри методики викладання іноземних мов
НПУ імені М.П. Драгоманова;

О. Б. Кодалашвілі,

доцент кафедри методики викладання іноземних мов
НПУ імені М.П. Драгоманова;

А. І. Козлова,

магістрант ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

У статті автори розглядають дидактичні та методичні підходи до організації компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи. Їхні погляди ґрунтуються на сучасних тенденціях розвитку шкільної іншомовної освіти, враховують вікові особливості учнів 1–4 класів та їхні потенційні можливості.

Автори висловлюють власну точку зору на питання компетентісного підходу до навчання іноземного спілкування, характеризують сутність поняття «компетентна особистість учня у сфері навчання іноземної мови».

За результатами аналізу змісту сучасної шкільної іншомовної освіти та здійснених емпіричних досліджень визначено та схарактеризовано навчальні дії, котрі мають виконувати учні під час оволодіння іноземною комунікативною компетентністю.

Визначено й описано систему вправ і завдань, які здатні забезпечити компетентісно орієнтоване навчання іноземного спілкування учнів молодшого шкільного віку. Схарак-

теризовано теоретико-методичні підходи до їх добору. Запропоновані вправи і завдання відповідають цілям навчання, окреслених відповідною навчальною програмою; їх типи, види і форми виконання узгоджуються з психофізіологічними особливостями учнів та їхніми потенційними можливостями; вони зорієнтовані на сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти; адаптовані до основних ідей Концепції Нової української школи.

Ключові теоретико-методичні положення, висловлені авторами, проілюстровано фрагментами із змісту сконструйованого ними підручника з англійської мови для учнів 2 класу «*ONCE UPON A BOOK*».

Ключові слова: англійська мова; шкільний підручник; компетентнісно орієнтоване навчання; вправи і завдання.

Постановка проблеми. Тенденція останніх років, яка домінує у шкільній іншомовній освіті, передбачає компетентнісне спрямування теорії та практики навчання іноземних мов на нові цільові та змістові аспекти, що зумовлює використання особливих методів, форм і засобів оволодіння іншомовним спілкуванням як механізмом мовленнєвої та соціальної взаємодії в різноманітних сферах міжнародної діяльності. У зв'язку з цим виникає потреба в перегляді та уточненні деяких усталених підходів до методів і форм організації процесу навчання іноземної мови, у тому числі засобів його реалізації. Основними з них є вправи і завдання, котрі забезпечують засвоєння учнями мовних одиниць і мовленнєвих механізмів спілкування, дають змогу формувати алгоритми здійснення мовних операцій та мовленнєвих дій, що мають бути доведені до автоматизму як однієї з якісних характеристик рівня оволодіння відповідним видом навчальної діяльності, сприяють формуванню іншомовної компетентності, розвитку, освіти та вихованню школярів. Особливого значення це питання набуває в умовах змін методологічних парадигм розвитку сучасних закладів загальної середньої освіти, зокрема переходу її на компетентнісні засади [2;3].

Механізми визначення типів і видів вправ, їх методична організація в системі навчання різнобічно залежать від прийнятих на певному етапі історичного розвитку суспільства мети навчання та методів її досягнення. Вони змінюються залежно від вимог держави до рівня володіння іноземною мовою випускниками навчальних закладів загальної середньої освіти. Відомі історичні періоди, коли пріоритети надавалися читанню і перекладу іншомовних текстів (перша половина ХХ століття), усному мовленню й читанню (кінець ХХ століття) тощо [4]. Ці особливості було відбито у відповідних навчальних програмах з іноземних мов, а також упроваджено у зміст навчання та засоби його реалізації, зокрема підручники. Історія розвитку методики — це завжди певний компроміс між методами, де вправи як важливі засоби оволодіння змістом відіграють визначальну роль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії вправ і завдань із навчання іноземних мов зробили як вітчизняні, так і зарубіж-

ні вчені-педагоги (І. Л. Бім, Н. Д. Гальскова, Н. І. Гез, М. С. Ільїн, Р. Ю. Мартинова, С. Ю. Ніколаєва, Ю. І. Пассов, В. М. Плахотник, Г. В. Рогова, В. Л. Скалкін, С. К. Фолонкіна, В. С. Цетлін, Garton S., Copland F., Tragant E. та багато інших.) Їхніми зусиллями досліджено різноманітні аспекти цієї проблеми: від типології вправ до їх системи як для навчання мовних одиниць (фонетики, лексики, граматики), так і для оволодіння видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, читанням, письмом). Особливої активності набули дослідження, що здійснюються в останні десятиліття, коли розпочався цілеспрямований перехід шкільної іншомовної освіти на компетентнісні засади. Помітне місце це питання почало займати в освітній політиці України. Базові положення компетентнісного підходу до навчання викладено в наукових публікаціях українських учених-педагогів: Н. М. Бібік, О. І. Локшиної, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. Я. Савченко та інших. Певний відбиток ця проблема знайшла у сфері іншомовної освіти (Н. П. Басай, Н. Ф. Бориско, Л. В. Калініна, С. Ю. Ніколаєва, О. С. Пасічник, Т. К. Полонська, І. В. Самойлюкевич та ін.). Учені досліджують питання особливостей організації навчання на компетентнісних засадах, висвітлюють свої погляди на побудову змісту компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов, описують фрагменти змісту шкільних підручників, діляться досвідом проведення уроків відповідно до компетентнісного підходу тощо. Утім, окремі проблеми зазначеної технології потребують певних уточнень і нового погляду на їх розв'язання.

Формулювання цілей статті. Визначити та обґрунтувати теоретико-методичні підходи до добору та використання вправ і завдань для компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи, інтерпретувати їх відповідно до змісту шкільного підручника з англійської мови «ONCE UPON A BOOK» для учнів 2 класу та схарактеризувати їх методичну доцільність та організацію.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи ми розглядаємо як їхню здатність відповідно до вікових особливостей і потенційних можливостей усвідомлено виконувати навчальні дії, що забезпечують оволодіння значенням, формою та функціями мовних одиниць у спілкуванні в усній та письмовій формах у межах сфер, тем, ситуацій та з допомогою мовних засобів, окреслених чинною навчальною програмою [3]. Відповідно, компетентна особистість учня за результатами вивчення іноземної мови має бути здатною у межах вимог навчальної програми демонструвати уміння ідентифікувати та продукувати усні та письмові тексти, доцільно користуватися інформацією, презентованою соціальним оточенням, оцінювати та добирати ту, в якій виникає ситуативна потреба, впливати на неї у межах своїх вікових психологічних можливостей та навчального досвіду, адаптуючи її кількісні та якісні характеристики до власних іншомовних комунікативних намірів.

Процес компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи доцільно організовувати поетапно: від рецептивно-репродуктивної до

продуктивної діяльності. Це зумовлюється особливостями їхнього інтелектуального розвитку, зокрема ще не досить якісно розвиненими можливостями мислення, пам'яті, аналізу, узагальнення тощо. Як засвідчує шкільна практика, учні цього віку відчують значні труднощі у самостійному створенні певних форм іншомовних лексичних і граматичних одиниць, в усвідомленні їх функцій у мовленні, а незначний рідномовний лінгвістичний досвід ще не дає змоги без підтримки вчителя та дидактично доцільних інструкцій підручника виконувати нескладні мовні операції та мовленнєві дії під час продукування іншомовних текстів різного спрямування. Для них існує потреба не тільки в деяких поясненнях, але й в опорі на відповідні зразки як орієнтовну основу діяльності. Оволодіння такими вміннями відбувається упродовж усього навчання у закладах загальної середньої освіти. У кожному класі їх якісні характеристики об'єктивно обмежені мовними засобами вираження мовленнєвого продукту, якісним рівнем їх ситуативної доцільності, віковими особливостями учнів. Це зумовлює потребу визначити: а) відповідний тип і вид засобів, які забезпечують формування умінь і навичок спілкування в усній та письмовій формах; б) їх ієрархію у сконструйованій системі; в) форму застосування (індивідуальну, парну, групову); г) обсяг мовного та мовленнєвого матеріалу, який долучається до змісту вправ і завдань, його складність і трудність засвоєння; д) рівень навченості учнів, зокрема здатність успішно й усвідомлено виконувати вправи і завдання, що залежить від їхнього навчального досвіду, якості мовної та мовленнєвої підготовленості, а також від індивідуальних особливостей сприймання, розуміння та активізації мовного та мовленнєвого матеріалу [7].

На кожному етапі навчання іноземних мов доцільно визначати засоби, що умотивовують виконання навчальних дій в усній та письмовій формах, стимулюють комунікативну діяльність [10]. У початковій школі відповідно до потенційних вікових можливостей учнів молодшого шкільного віку домінують репродуктивні види навчання, котрі зумовлюють використання вправ, які скеровують роботу з допомогою системи спеціальних опор, у тому числі для здійснення мовних операцій та мовленнєвих дій, спрямованих на конструювання висловлень учнів (говоріння, письмо) і розуміння ними мовленнєвих продуктів інших комунікантів (аудіювання, читання). Поступово просуваючись у навчанні, опори доцільно знімати, що дає учням змогу і привчає їх діяти самостійно, акцентуючи основну увагу не на мовній, а на змістовій формі рецептивного і продуктивного тексту. Перспективним уявляється питання добору засобів, які забезпечують максимальну повторюваність нової мовної одиниці й стимулюють до її застосування на всіх етапах навчання в різних видах мовленнєвої діяльності та в різних ситуаціях спілкування. Такий підхід передбачає не механічне виконання великої кількості формальних (на підстановку, трансформацію, заповнення пропусків тощо) вправ, як деколи можна спостерігати в шкільній практиці, а певне зміщення акцентів із мовних аспектів на змістові. Учні повинні розуміти функцію нової мовної одиниці:

з якою метою, де, в якій соціально-комунікативній ситуації вона може використовуватися для здійснення їхнього мовленнєвого наміру і для розуміння висловлення інших комунікантів, які навчальні дії для цього необхідно виконати. Такі дії повністю узгоджуються із сутністю компетентнісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування, коли іноземна мова сприймається учнями не як сукупність певних мовних формальних елементів, а як інструмент, який дає змогу соціально взаємодіяти з навколишнім світом на рівні текстової діяльності [7]. Дидактично доцільно значний обсяг навчальної роботи використовувати в ігровій діяльності, що сприяє формуванню в учнів стереотипу адекватного поведіння під час іншомовної мовленнєвої взаємодії. Для учнів початкової школи це одна із пріоритетних форм засвоєння комунікативних дій [5].

Якими ж основними видами дій і в якій послідовності доцільно оволодівати учням початкової школи в умовах компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов? Результати аналізу цілей та змісту навчання, окреслених чинною програмою, а також спостереження за освітнім процесом дали змогу визначити пріоритетні з них. До них відносимо ті, що сприяють усвідомленню значення, форми і функцій мовної одиниці у спілкуванні та спрямовані на оволодіння мовленнєвими механізмами, які забезпечують успішне здійснення процесу іншомовної комунікації. Різновид і кількість навчальних дій зумовлюється цілями навчання, видом мовленнєвої діяльності, на оволодіння яким ці дії спрямовуються, особливістю мовного і мовленнєвого матеріалу, долученого до змісту навчання, іншомовним досвідом учнів молодшого шкільного віку, їхніми потенційними можливостями. Від характеру, функцій, кількості, складності та трудності виконання таких дій залежить прогнозована система вправ і завдань як матеріальне вираження змісту навчання іншомовного спілкування учнів початкової школи. Узагальнимо визначені нами дії в моделі, презентованій на с. .

Як видно з рисунку, модель є цілісним утворенням, котре демонструє взаємозв'язок і взаємозалежність навчальних дій, які мають виконуватися з допомогою системи відповідних засобів, що свідчить про її зумовленість змістом цих дій, спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності та її компонентів. Види навчальних дій різнобічно узгоджуються із показниками іншомовної комунікативної діяльності учнів початкової школи («Учень може»), а вони, у свою чергу, відповідають вимогам навчальної програми [3]. Рисунок може слугувати підґрунтям для визначення системи навчальних засобів, які сприяють формуванню в учнів іншомовної комунікативної компетентності. Пріоритетними серед них доцільно розглядати вправи і завдання, що забезпечують оволодіння механізмами мовлення. Їх різноманітні співвідношення утворюють ієрархію інваріантів, на яких ґрунтуються всі типи і види засобів, які застосовуються в навчальному процесі. Вони спрямовують учнів на орієнтування, виконання та контроль тієї дії, яка виконується. Згідно з цим положенням вправи і завдання, повинні від-

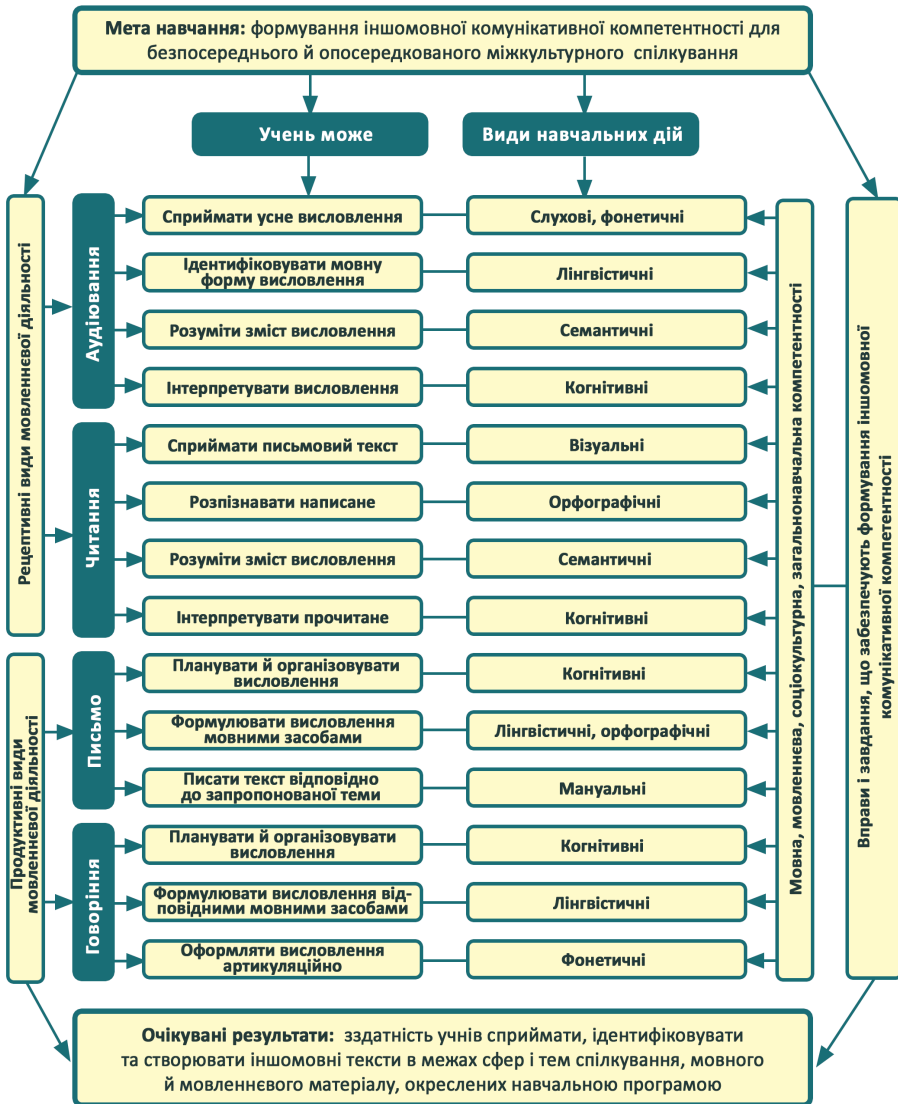

Рис. 1 Модель системи навчальних дій, що забезпечують компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи

повідати певним вимогам. Як зазначалося, у теорії навчання іноземних мов існує значна кількість наукових досліджень, присвячених цьому питанню [6; 9]. Проведений нами їх аналіз та переосмислення сутності інноваційних процесів, які відбуваються в новій українській початковій школі і здійснюють вплив на цілі та зміст навчання, дали змогу зробити певні узагальнення і визначити *типові дидактичні та методичні характеристики вправ і завдань під кутом зору сучасних тенденцій розвитку шкільної іншомовної освіти*. На наш погляд, їх доцільно враховувати у процесі навчання іноземних мов учнів початкової школи та за цими ознаками добирати засоби навчання до змісту підручників. Отже, вправи і завдання повинні:

- якнайповніше відповідати меті навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти — оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування;
- враховувати вікові психологічні особливості та потенційні можливості учнів молодшого шкільного віку, їхній навчальний досвід (достатній рівень готовності для успішного виконання передбачених вправою навчальних дій) та інтереси;
- сприяти ефективному формуванню іншомовних навичок і вмінь, які є основними механізмами забезпечення спілкування, закладати підґрунтя для оволодіння іншомовною мовою, навчати структурування речень різних типів, формувати здатність ідентифікувати чужомовні усні та письмові тексти, виховувати інтерес до іноземної мови як важливого засобу соціальної взаємодії;
- бути організованими у навчальному процесі (у тому числі у змісті підручників) відповідно до принципу наступності, який передбачає, що кожна наступна вправа базується на попередній і є складнішою від неї, а навчальна робота учнів має адаптуватися до системи операцій і дій, котрі до цього виконувались і далі будуть виконуватись, не бути автономною, а пов'язаною з попередньою та наступною діяльністю, для успішного виконання якої учні мають володіти відповідним досвідом і усвідомлювати свої дії;
- умотивувати діяльність учнів, викликаючи інтерес до навчання, бути доступними для учнів зазначеної вікової категорії, сприяти появі задоволення від успіхів у навчанні, забезпечувати можливість долучення всіх аналізаторів до засвоєння нового матеріалу;
- сприяти збалансованому засвоєнню учнями іншомовних комунікативних дій, спрямованих на паралельне і взаємопов'язане оволодіння чотирма видами мовленнєвої діяльності у межах вимог чинної навчальної програми;
- враховувати досвід учнів, набутий у вивченні рідної мови та інших шкільних предметів (міжпредметні зв'язки);
- враховувати особливості навчального матеріалу: його складність і трудність засвоєння, у зв'язку з чим передбачати здійснення диференційованого підходу до визначення якісного і кількісного складу комплексів (підсистем) вправ і завдань;
- забезпечувати чіткість формулювання інструкції до виконання операцій та дій, не допускати виникнення подвійних асоціацій щодо її розуміння, доступно

орієнтувати учнів, урахувавши їхні вікові особливості, у способах виконання навчальних дій, пропонуючи чіткі зразки як орієнтовну основу діяльності, сприяти раціональному добору для цього доступних для розуміння учнями молодшого шкільного віку і дидактично доцільних мовних засобів вираження;

- сприяти розвитку креативних здібностей учнів, спонукати їх (у межах набутого навчального досвіду) до творчої діяльності та рефлексії з метою оцінювання власних навчальних досягнень, а також надавати змогу шукати способи їх удосконалення;

- забезпечувати учнів стимулами й опорами, що особливо характерно і методично доцільно для навчання іноземної мови учнів початкової школи: а) вербальними (ключові слова, плани, зразки/моделі автентичного мовлення тощо) і б) невербальними (ілюстративні матеріали, предметна наочність, схеми, таблиці), утім, урахувавши при цьому динаміку розвитку учнів у навчанні та набуття ними певного іншомовного досвіду, передбачати можливість поступового зняття опор; сприяти організації навчання іншомовного спілкування у формі діалогу культур, для цього у межах вимог навчальної програми забезпечувати взаємопов'язане оволодіння учнями іноземною мовою і культурою, сприяти засвоєнню та усвідомленню спільного і відмінного в чужомовній та рідномовній культурах, виховувати толерантне ставлення до особливостей культури спілкування та життєдіяльності свого іншомовного співрозмовника;

- бути комунікативно спрямованими: своїми інструкціями та зразками орієнтувати учнів на характер діяльності, що формується, і сприяти використанню її результатів у подальшій мовленнєвій взаємодії, задовольняти іншомовні комунікативні потреби у межах тем, які вивчаються, а також забезпечувати оптимальну ситуативну доцільність і активну комунікативність мовних і мовленнєвих засобів, дібраних до змісту окремих речень, текстів для читання, діалогів;

- забезпечувати учням можливість відповідно до їхніх вікових особливостей усвідомлено засвоювати способи навчальної роботи, самостійно й раціонально виконувати операції та дії, що сприяють оволодінню іншомовною комунікативною діяльністю у межах програмних вимог;

- сприяти поступовому формуванню ключових і предметних компетентностей відповідно до вікових і навчальних можливостей молодших школярів, зокрема уміння вчитися, набувати досвіду самостійно удосконалювати свій рівень навченості згідно з майбутніми потребами та у зв'язку з ситуативною необхідністю, передбачати виконання навчальних комунікативних дій, що характерні різним сферам соціального оточення, враховуючи при цьому навчальний та життєвий досвід учнів;

- забезпечувати зворотний зв'язок з метою корекції або раціоналізації процесу виконання іншомовних операцій та дій, якщо того потребують навчальні обставини.

Це саме ті характеристики вправ і завдань, які, на наш погляд, можуть бути адаптивними до вікових особливостей учнів початкової школи та вирізняють їх із-поміж інших засобів.

Відповідно до наведених вище дидактичних і методичних положень було здійснено добір та методичну організацію вправ і завдань до підручника з англійської мови «ONCE UPON A BOOK» для учнів 2 класу. Проілюструємо це прикладами з його змісту.

UNIT 3 Lesson 4 He is so happy!

1. *Look, listen and match. / Розглянь малюнки, прослухай і з'єднай.*

SAD

TIRED

SURPRISED

HAPPY

ANGRY

2. *Look, choose and say. / Розглянь малюнки, вибери і скажи.*

I	have got	a new book. _____
They	haven't got
We	has got
Mike	hasn't go
She	can
My friend	can't

I	is	happy. _____
They	
We	am
Mike	
She	are
My friend	

3. *Look, listen and read in pairs. / Розглянь малюнки, прослухай та прочитай у парах.*

- Why are you so happy, Henry?	- Why are you so sad, Mark?
- I have got a new bike!	- I haven't got a puppy.
- Great!	- Sorry...

4. Talk with your classmates. / Поспілкуйся з однокласниками.

- Why are you so happy, _____?
- I have got a _____!
- Great!
- Why are you so sad, _____?
- I haven't got a _____.
- Sorry...

5. Listen and read in pairs. / Прослухай та прочитай у парах.

- Kate, why are you so angry?
- I haven't got a pen!
- Here is my pen. Take it!
- Oh, thanks, Ben!
- Mary, why are you so surprised?
- I have got a cat in my bag!
- Wow!

6. Writing activity! / Виконай письмово!

7. Talk with your classmates. / Поспілкуйся з однокласниками.

- _____, why are you so _____?
- I haven't got _____!
- Here is my _____. Take it!
- Oh, thanks, _____!
- _____, why are you so _____?
- I have got _____ in my _____!
- Wow!
- I am not _____, I am _____.
- Sorry...

UNIT 4 Lesson 1 Lemons are very sour!

1. Look, listen and read. / Розглянь малюнки, прослухай і прочитай.

Lemons are yellow
and very sour.

Cherries are red and yellow.
They are very sweet!

Pears are yellow and green.
They are sweet, too.

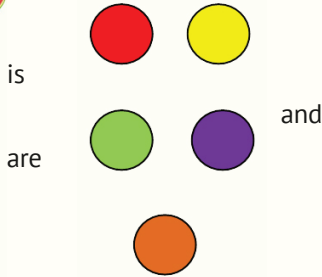
Strawberries are red. They are
sweet and sour.

Grapes are yellow, green and
violet. They are sweet and sour, too!

A watermelon is green and red.
It's sweet very sweet and tasty!

2. Look, choose and say. / Розглянь малюнки, вибери і скажи.

The apple is red and sweet.

sweet

tasty

sour

3. Look, listen and read. / Розглянь малюнки, прослухай і прочитай.

I like fruits. My favourite fruits are strawberries and pears. And what about you, Kate?

I like fruits too, Melissa. But my favourite are apples and oranges. They are tasty!

I am Ben, I like fruits, too. But my favourite fruits are cherries and plums. And what about you, Jeff?

My favourite fruit is a watermelon. It's very sweet!

4. Read again and choose TRUE or FALSE. / Прочитай ще раз і вкажи, правда чи вигадка.

- Melissa likes strawberries and watermelon....
- Kate likes apples and oranges.....
- Jeff likes bananas and watermelon
- Ben likes plums and cherries.....
- Children like fruits.....

F

5. Tell your classmates. / Розкажи однокласникам.

I am I like fruits. My favourite fruits are and
 They are and tasty. My friend likes fruits too. His/Her
 Favourite fruits are and They are very!

6. Writing activity! / Виконай письмово!**7. Read and talk with your classmates. / Прочитай і поспілкуйся з однокласниками.**

- I like strawberries, Katy. And what is your favourite fruits?
- I like strawberries too, Terri. But my favourite fruits are cherries and plums.
- Yes, they are very tasty!
- I like And what is your favourite fruits?
- My favourite fruits are and
- Yes, they are!

Зміст підручника «ONCE UPON A BOOK» сконструйовано відповідно до таких пріоритетних дидактичних і методичних принципів.

Принцип комунікативного спрямування: у межах кожного підрозділу (*Lesson*) основними завданнями є формування іншомовної комунікативної компетентності, що відбивається у типах, видах і формах виконання учнями вправ і завдань.

Принцип наступності: запропоновані вправи і завдання усіх підрозділів структуровано відповідно до нарощування труднощів їх виконання, і кожна наступна вправа чи завдання базується на результатах виконання попередніх і слугує підґрунтям для переходу до інших.

Принцип індивідуалізації навчання: до змісту підручника дібрано навчальні матеріали, які узгоджуються з потенційними можливостями учнів 2 класу, їхніми інтересами та іншомовними комунікативними потребами, у тематичних підрозділах передбачена повторюваність технології виконання аналогічних вправ і завдань, що психологічно позитивно впливає на навчальні дії учнів і раціоналізує їхню роботу; до засвоєння нового матеріалу долучені вправи і завдання, котрі ґрунтуються на активізації зорового слухового, мовленнєво-моторного та рухового аналізаторів.

Принцип диференціації навчання: передбачено окремі додаткові вправи і завдання для тих учнів, які мають більш досконалі здібності до вивчення англійської мови і демонструють підвищений інтерес до неї. Такі вправи і завдання розміщено в робочому зошиті та позначено спеціальними символами.

Принцип доступності: усі навчальні дії, що виконуються з допомогою вправ і завдань, доступні учням 2 класу і узгоджуються з їхніми потенційними можливостями і набутим навчальним досвідом, передбачено, щоб вони усвідомлювали зміст і процедуру виконання навчальних дій, пропонованих вправами і завданнями, для чого широко використовуються зразки/моделі як орієнтовна основа діяльності.

Принцип взаємопов'язаного навчання усного і писемного мовлення: у межах кожного підрозділу передбачено виконання навчальних дій, спрямованих на паралельне оволодіння учнями уміннями й навичками в чотирьох видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі).

Принцип опори на рідну мову: усі нові іншомовні граматичні одиниці пропонуються для вивчення після попереднього засвоєння їх рідномовних аналогів у процесі оволодіння учнями рідною мовою.

Принцип взаємопов'язаного навчання іноземної мови та культури народу, що нею спілкується: підручником передбачено можливість оволодіння учнями певною соціокультурною інформацією у межах тем для спілкування, зокрема іменами дітей англomовних країн, назвами деяких міст і країн, окремих предметів, об'єктів і явищ їхнього соціального оточення, знайомство з деякими особливостями побуту тощо.

Принцип наочності: у змісті підручника використана ілюстративна наочність, яка виконує кілька дидактичних функцій:

а) є засобом семантизації значення нової лексичної одиниці; б) слугує зоровою опорою для продукування усних або письмових текстів; в) відіграє роль засобу ілюстрації об'єкта, про який ідеться в усному або письмовому тексті з метою створення чіткішого уявлення про його сутність.

Саме ці принципи ми визначили пріоритетними для навчання англійської мови учнів 2 класу. Вони слугували підґрунтям для вибору змісту та структури тематичних розділів і підрозділів підручника, добору типів та видів вправ і завдань, визначення мовного, мовленнєвого, ілюстративного та інформаційного матеріалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами аналізу тенденцій розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти та здійснених нами емпіричних досліджень схарактеризовано поняття «**компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи**», представлено авторське розуміння категорії «**компетентна особистість учня у сфері навчання іноземної мови**». Визначено та обґрунтовано навчальні дії, котрі мають виконувати учні під час оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю.

Запропоновано вправи і завдання, які здатні забезпечити компетентнісно орієнтоване навчання іншомовного спілкування учнів молодшого шкільного віку. Прокоментовано теоретико-методичні підходи до їх добору. Доведено, що вони відповідають цілям навчання, окресленим відповідною навчальною програмою; їх типи, види і форми виконання узгоджуються з психофізіологічними особливостями учнів та їхніми потенційними можливостями; зазначено, що вони зорієнтовані

на сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти; адаптовані до основних ідей Концепції Нової української школи.

Науково-методичні положення проілюстровано фрагментами змісту підготовленого авторами статті підручника з англійської мови для 2 класу «ONCE UPON A BOOK».

Відповідно до перспективного плану підручникотворчої діяльності передбачається конструювання змісту підручника для 3 класу, зокрема здійснення добору мовного і мовленнєвого матеріалу, визначення методів, форм і засобів презентації, активізації та контролю рівня його засвоєння, з'ясування обсягу та функцій дидактично доцільних ілюстративних матеріалів. Саме ці проблеми стануть предметом подальших наукових досліджень.

Використані джерела

1. Концепція компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, О. С. Пасічник, Н. П. Басай; за наук. ред. В. Г. Редька. — К. ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. — 36 с.
2. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи / МОН України. — К., 2016. — 40 с.
3. Іноземні мови. Навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів, 1–4 класи, 2018. — 50 с.
4. Пасічник О. С. Навчання іноземних мов у початковій школі: зарубіжний та вітчизняний досвід / О. С. Пасічник // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. ред. — О. М. Топузов]. — К.: Пед. думка, 2017. — Вип. 18. — С. 126–139.
5. Полонська Т. К. Ігри як засіб компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи / Т. К. Полонська // Український педагогічний журнал. — 2017. — № 3. — С. 109–115.
6. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика: моногр. / В. Г. Редько. — К.: Пед. думка, 2017. — 628 с.
7. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади конструювання змісту компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі / В. Г. Редько // Педагогіка і психологія. — 2017. — № 2. — С. 28–38.
8. Савченко О. Я. Уміння вчитися — ключова компетентність молодшого школяра: посібник / О. Я. Савченко. — К.: Педагогічна думка, 2014. — 176 с.
9. Garton S., Copland F. Investigating Global Practices in Teaching English to Young Learners // ELT Research Paper. — London: British Council. — 2011. — № 11.
10. Tragant E. Language Learning Motivation and Age // Multilingual Matlers. — London, 2006. — P. 237–276.

References

1. Kontseptsiia kompetentnisno orientovanoho navchannia inozemnykh mov uchniv pochatkovoi shkoly / V. H. Redko, T. K. Polonska, O. S. Pasichnyk, N. P. Basai; za nauk. red. V. H. Redka. — K. TOV «KONVI PRINT», 2018. — 36 s.
2. Nova ukrainska shkola: Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly / MON Ukrainy. — K., 2016. — 40 s.

3. Inozemni movy. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh ta spetsializovanykh navchalnykh zakladiv, 1–4 klasy, 2018. — 50 s.
4. Pasichnyk O. S. Navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid / O. S. Pasichnyk // Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats / [red. kol.; holov. red. — O. M. Topuzov]. — K.: Ped. dumka, 2017. — Vyp. 18. — S. 126–139.
5. Polonska T. K. Ihry yak zasib kompetentnisno oriientovanoho navchannia inozemnykh mov uchniv pochatkovoii shkoly / T. K. Polonska // Ukrainnyi pedahohichni zhurnal. — 2017. — № 3. — S. 109–115.
6. Redko V. H. Konstruiuvannia zmistu shkilnykh pidruchnykiv z inozemnykh mov: teoriia i praktyka: monohr. / V. H. Redko. — K.: Ped. dumka, 2017. — 628 s.
7. Redko V. H. Lihvodiyaktychni zasady konstruiuvannia zmistu kompetentnisno oriientovanoho navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli / V. H. Redko // Pedahohika i psykholohiia. — 2017. — № 2. — S. 28–38.
8. Savchenko O. Ya. Uminnia vchytysia — kliuchova kompetentnist molodshoho shkoliara: posibnyk / O. Ya. Savchenko. — K.: Pedahohichna dumka, 2014. — 176 s.
9. Garton S., Copland F. Investigating Global Practices in Teaching English to Young Learners // ELT Research Paper. — London: British Council. — 2011. — № 11.
10. Tragant E. Language Learning Motivation and Age // Multilingual Matlers. — London, 2006. — P. 237–276.

Редько В. Г.,

доктор педагогических наук, заведующий отделом обучения иностранных языков Института педагогики НАПН Украины

Николаенко В. В.,

кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой методики обучения иностранных языков НПУ им. М. П. Драгоманова;

Кодалашвили О. Б.,

доцент кафедры обучения иностранных языков НПУ им. М. П. Драгоманова;

Козлова А. И.,

магистрант ГВУЗ «Университет менеджмента образования» НАПН Украины

СРЕДСТВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ СИСТЕМЫ КОММУНИКАТИВНЫХ ДЕЙСТВИЙ КОМПЕТЕНТНОСНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ УЧАЩИХСЯ 2 КЛАССА ПО УЧЕБНИКУ «ONCE UPON A BOOK»: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье авторы рассматривают дидактические и методические подходы к организации компетентностно ориентированного обучения иностранным языкам учащихся начальной школы. Их взгляды основываются на современных тенденциях развития школьного

иноязычного образования, учитывают возрастные особенности учащихся 1–4 классов и их потенциальные возможности.

Авторы излагают свою точку зрения на вопрос компетентного подхода к обучению иноязычного общения, характеризуют сущность понятия «компетентная личность школьника в сфере обучения иностранному языку».

По результатам анализа содержания современного школьного иноязычного образования и осуществленных эмпирических исследований определены и охарактеризованы учебные действия, которые должны выполнять учащиеся во время овладения иноязычной коммуникативной компетентностью. Определена и описана система упражнений и заданий, которые способны обеспечить компетентно ориентированное обучение иноязычному общению учащихся младшего школьного возраста.

Ключові слова: англійська мова; шкільний підручник; компетентнісно орієнтоване навчання; вправи і завдання.

Redko V.,

Doctor of Pedagogical Sciences, Head of the Department of Foreign Languages of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine

Nikolaienko V.,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Foreign Languages Teaching Methodology of the NPU named after M. P. Drahomanov;

Kodalashvili O.,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages Learning of the NPU named after M. P. Dragomanov;

Kozlova A.,

Master student of the State Higher Educational Institution “University of Educational Management” of the NAES of Ukraine;

MEANS OF ENSURING THE SYSTEM OF COMMUNICATIVE ACTIONS OF COMPETENT ENGLISH LANGUAGE LEARNING OF 2-ND GRADE PUPILS BY TEXTBOOK «ONCE UPON A BOOK»: THEORETICAL–METHODOLOGICAL ASPECT

In the article, the authors consider didactic and methodical approaches to the organization of competence-oriented learning of foreign languages for elementary school students. Their views are based on the current trends in the development of school-based foreign education, taking into account the age-old features of pupils of 1–4 grades and their potential opportunities.

The authors express their own point of view on the issues of competence approach to teaching foreign language communication, characterizing the essence of the concept of «competent personality of a student in the field of teaching a foreign language.»

According to the results of the analysis of the content of modern school secondary education and the empirical research carried out, the educational activities that students must perform while mastering a foreign language communicative competence are determined and described.

The system of exercises and tasks that can provide competently oriented teaching of foreign language communication among pupils of junior school age is determined and described.

The theoretical and methodical approaches to their selection are described. The proposed exercises and tasks correspond to the objectives of the training outlined by the relevant curriculum; their types and forms of implementation are consistent with the psychophysiological characteristics of students and their potential capabilities; they are oriented on the current trends of the development of school foreign education; adapted to the main ideas of the Concept of the New Ukrainian School. The key theoretical and methodological points expressed by the authors are demonstrated by examples of the content of the English textbook designed for students of the 2nd form «ONCE UPON A BOOK».

Keywords: English; school textbook; competence-oriented teaching; exercises and tasks.

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2018-21-388-403>

УДК 37.035.3–057.874

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

А. М. Тарара,

кандидат фізико-математичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
завідувач відділу технологічної освіти
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: lab301@ukr.net;

М. К. Самохін,

кандидат педагогічних наук, доцент
Чернігівського національного технологічного університету;

І. А. Сушко,

викладач Київського національного
торгово-економічного університету